

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXVII наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 40

Одеса – 2021

ІНСТИТУТ ВІДКЛИКАННЯ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ ЗА НАРОДНОЮ ІНІЦІАТИВОЮ (ІМПЕРАТИВНИЙ МАНДАТ) В СУЧАСНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Царюк Ю., Гайтан В. В.

Депутат місцевої ради несе відповідальність перед виборцями. Він має обов'язок звітувати перед тими, хто його обрав, і може бути достроково відкликаний (позбавлений мандата). Саме питанню існування інституту відкликання депутата вищезазначеної ради за народною ініціативою (так званому імперативному мандатові) в українському законодавстві присвячено наукову розвідку.

Імперативним мандатом вважається, згідно Юридичної енциклопедії, «юридична форма взаємовідносин обраних членів представницького органу державної влади, керівного виборного органу політичної партії, обраних посадових осіб і тих, хто брав безпосередню участь у виборах» [4].

У сучасній Українській державі Конституцією від 28.06.1996 р. та Виборчим кодексом України від 19.12.2019 р. чітко не визначено тип депутатського мандату. В тексті зазначених документів не міститься положень щодо юридичних зв'язків, які існують між депутатами сільських, селищних, міських рад та виборцями. Законом «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. лише визнається можливим відкликання депутата місцевої ради у встановленому законом порядку [2].

Тільки Закон України "Про статус депутатів місцевих рад" від 11.07.2002 р. у п. 1 статті 5 містить інформацію, що повноваження депутата місцевої ради припиняється достроково, зокрема, за наявності такої підстави як відкликання за народною ініціативою. Розділ V Закону (зі змінами, внесеними у 2020 році) цілком присвячений зазначеній проблематиці. Так, стаття 37 Закону містить перелік підстав для відкликання: 1) порушення депутатом місцевої ради положень Конституції України і законів України, що встановлено судовим рішенням, яке набрало законної сили; 2) пропуск депутатом місцевої ради протягом року більше половини пленарних засідань ради або засідань постійної комісії, невиконання ним без поважних причин обов'язків депутата місцевої ради у виборчому окрузі, передбачених статтею 10 цього Закону; 3) невідповідність практичної діяльності депутата місцевої ради основним принципам і положенням передвиборної програми місцевої організації політичної партії, від якої його обрано депутатом, чи програмі політичної партії, від місцевої організації якої його обрано; 4) невиконання депутатом місцевої ради передбачених статтею 16 цього Закону зобов'язань звітувати перед виборцями та проводити зустрічі з ними; 5) невходження депутата, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, до фракції місцевої організації партії, за виборчим списком якої він обраний, або припинення членства депутата місцевої

ради у фракції. Цікавим є факт, що згідно п. 1 статті 38 Закону право вносити пропозицію про відкликання депутата місцевої місцевої ради за народною ініціативою (не раніше ніж через рік з моменту набуття таких повноважень) мають місцева організація політичної партії, від якої його обрано депутатом, а також громадяни України, які є виборцями відповідного виборчого округу. Безпосередньо порядок відкликання детально розглядається ст. ст. 38-41, 46-48 [3].

Взагалі, аналіз тексту Закону "Про статус депутатів місцевих рад" дає нам розуміння того, що ініціатива відкликання депутата може виходити й від партії. Припинення членства у фракції можна розуміти не тільки як добровільний вихід депутата з неї, але його виключення. Таким чином, змінами у виборчому законодавстві з 2020 року на місцевому рівні введений достатньо жорсткий партійний контроль. З одного боку, за словами В. Безгіна, він є необхідним для забезпечення контролю за підтриманням партійної дисципліни, реальним його механізмом. Однак, О. Бойко вважає: "Імперативний мандат – величезна проблема. І з точки зору партизації, і з точки зору недемократичних принципів урядування. Це не є європейський досвід. Якщо виборці обирають, тоді чому партія має відкликати? Партія ж тільки висуває кандидата, ідеологічно забезпечує, підтримує цю особу. Але вона не є виборцями. Тому принцип відкликання не тими, хто обирав, дійсно є неконституційним, недемократичним" [1].

Чи перетвориться імперативний мандат на реальну проблему, чи буде лише відігравати призначену йому роль контролюючого партійну дисципліну механізму, покаже згодом час та практика застосування зазначеного інституту виборчого законодавства.

-
1. Імперативний мандат: плюси і мінуси: Місцеві вибори 2020: нова система, нова територіальна основа. Круглий стіл. / URL: https://drive.google.com/file/d/1kqWjMYoPbnzozjqthd85GkKk_-8IMe-rw/view
 2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України 21.05.1997. / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
 3. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України 11.07.2002. / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
 4. Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія. / URL: <https://cyclop.com.ua/content/view/1102/58/1/12/#21700>